

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1572

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 958

Kitap Adı: Osmanlı Kadısının El Kitapları -Tercihü'l-Beyyinât Risaleleri/Literatürü-
Book Title: Handbooks of the Ottoman Kadın -The Literature of Terjih al-Bayyinât
Risales/Literature-

ISBN: 978-625-5576-12-5

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255576125

Yazar | Author: Abdullah KAVALCIOĞLU | orcid.org/0000-0002-4993-0693

Kurum | Institution: Bayburt Üniversitesi

ROR ID: ror.org/050ed7z50

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 159

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart | March 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: LAF | İslam ve Şeriat Hukuku | Islamic & Sharia Law

BISAC: LAW058000 | İslam Hukuku | Islamic Law

THEMA: LAF | İslam Hukuku ve Şeriat | Islamic Law & Sharia

LC: KBP450 | İslam Hukuku - Mahkemeler ve Usuller | Islamic Law - Courts &
Procedure

Atf Bilgisi | Cite as: Kavalcıoğlu, Abdullah. *Osmanlı Kadısının El Kitapları -Tercihü'l-Beyyinât Risaleleri/Literatürü-*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Osmanlı Kadısının El Kitapları

-Tercihü'l-Beyyinât Risaleleri/Literatürü-

Abdullah KAVALCIOĞLU

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Abdullah KAVALCIOĞLU

1980 yılında Bayburt'ta dünyaya gelmiştir. İlk ve ortaöğretimini Bayburt'ta tamamlayan Kavalcıoğlu, 2004 yılında Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirmiştir. Aynı üniversitede yüksek lisans eğitimini tamamlayan yazar, doktora eğitimini Atatürk Üniversitesi'nde yapmıştır. Üniversite lisans eğitiminin ardından Diyanet İşleri Başkanlığı taşra teşkilatında sekiz yıl imam-hatiplik yapmıştır. Yazar 2013 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi araştırma görevliliği vazifesine atanmıştır. 2023 yılında Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Dr. Öğretim Üyesi olarak atanan Kavalcıoğlu'nun çeşitli dergilerde yayımlanmış makaleleri vardır. Yazar, evli ve üç kız çocuğu babasıdır.

He was born in 1980 in Bayburt. Kavalcıoğlu completed his primary and secondary education in Bayburt and graduated from Fırat University Faculty of Theology in 2004. The author, who completed his master's degree at the same university, completed his doctorate education at Atatürk University. After his undergraduate education, he worked as an imam-hatip in the provincial organization of the Presidency of Religious Affairs for eight years. In 2013, the author was appointed as a research assistant at Karadeniz Technical University Faculty of Theology. Kavalcıoğlu, who was appointed as an assistant professor at Bayburt University Faculty of Theology in 2023, has articles published in various journals. The author is married and has three daughters.

Kitap Hakkında

Osmanlı Kadısının El Kitapları

-Tercihü'l-Beyyinât Risaleleri/Literatürü-

Bu çalışma, Osmanlılar döneminde yaşayan ve kadılık görevi yapmış âlimler tarafından yazılan bir risale türüne yoğunlaşmaktadır. İlk örneği Vankulu Mehmed Efendi tarafından yazılan ve mahkemeye sunulan beyyineler arasında çelişki bulunması durumunda hangi beyyinenin tercih edilmesi gerektiğini anlatan bu eserler, aynı amacı hedeflemekle birlikte farklı metotlarla yazılmışlardır. Burada sözü edilen beyyine, daha çok şahit anlamında kullanılmakla beraber mahkemeye sunulan kuvvetli deliller anlamındadır. Mesele çerçevesinde yazılan eserler genellikle kadılık görevi yapmış kişiler tarafından kadılar için bir el kitabı olmak üzere yazılmıştır. Bu çalışmada konuyla ilgili ön plana çıkmış risaleler tercih edilmiştir. Böylece bu risalelerin muhtevaları, yazılış amaçları, yöntem ve kaynaklarına dair bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmayla Osmanlı yargısının en önemli unsurlarından biri olan kadıların hüküm tesisinde esas aldıkları ilkeler ve kadıların bu hükümlere ulaşırken kullanmış oldukları kaynaklar hakkında bilgi edinilecektir. Belirtilmelidir ki bu risaleler iki yönden Osmanlı kadısının kullandığı kaynaklar hakkında bilgi vermektedir. Bunların ilki, bu risaleler, kadıların yargılama esnasında beyyinelerin tearuzu durumunda hangi beyyinenin tercih edilmesi gerektiği hususunda bilgi vermektedir. İkincisi ise bu eserleri yazan müellifler, ilgili ilke ve örneği hangi kaynaktan aldıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla sonuç olarak ortaya çıkan risaleler, hem Osmanlı kadısının hüküm verirken ifade ettiği bir kaynak görevi görmekte hem de bu risalelerin kullandıkları kaynaklar, kadıların hükme ulaşırken hangi kaynaklardan yararlandığına dair bilgi vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Hukuku; Kadı; Beyyine; Çelişki; Tercih

About the Book

Handbooks of the Ottoman Kadi

-The Literature of Terjih al-Bayyināt Risales/Literature-

This study aims to introduce a series of treatises written by scholars who lived in the Ottoman Empire and also served as qadis. The first of these treatises, written by Vankulu Mehmed Efendi, explains which type of evidence should be preferred in case of a contradiction between pieces of evidence presented to the court. These treatises were written using different methods; however, they all aimed at the same goal. The term beyyine is mostly used to refer to witnesses, but it also denotes strong evidence presented to the court. These works were generally written by individuals who had served as qadis, intending to serve as handbooks for judges. In this study, the most prominent treatises on the subject have been selected. Thus, we aim to provide information on their content, purpose, methodology, and sources. This study will shed light on the principles upon which qadis-one of the most crucial elements of the Ottoman judiciary-based their judgments, as well as the sources they used in their decision-making processes. These treatises inform us about the sources utilized by Ottoman qadis in two ways. First, they clarify which type of evidence should be prioritized in cases where conflicting evidence arises. Second, their authors explicitly state the sources from which they derived their principles and examples. Therefore, these treatises serve as fundamental references that Ottoman qadis relied upon while ruling.

Keywords: Ottoman Law; Kadi; Declaration; Contradiction; Preference

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	11
------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

KADILIK KURUMU	17
1.1. Osmanlılar Dönemine Kadar Kadılık Kurumu	17
1.1.1. İslam Öncesi Dönemde Hakemlik	19
1.1.2. Hz. Peygamber Döneminde Kadılık	19
1.1.3. Hulefâ-yi Râşidîn Döneminde Kadılık.....	21
1.1.4. Emeviler ve Abbasiler Döneminde Kadılık.....	23
1.1.5. Selçuklular ve Anadolu Selçukluları Döneminde Kadılık	24
1.2. Osmanlılarda Kadılık.....	26
1.2.1. Osmanlı Kadısının Yardımcıları	30
1.2.1.1. Naib.....	30
1.2.1.2. Kâtip.....	31
1.2.1.3. Şuhûdü'l-hâl	31
1.2.1.4. Kassâm-Kâsım.....	32
1.2.2. Osmanlı Kadısının Dereceleri.....	32
1.2.3. Osmanlı Kadısının Hüküm Verirken Yaralandığı Kaynaklar	34
1.2.4. Hukuki Açıdan Vazgeçilemez Üç Önemli Kavram: Beyyine Tearuz ve Tercih.....	35
1.2.4.1. Beyyine	35
1.2.4.2. Tearuz	36
1.2.4.3. Tercih Kavramı ve Tercihi Gerektiren Sebepler.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

TERCÎHÜ'L-BEYYİNÂT TÜRÜ ESERLER.....	39
2.1. Tercîhu'l-beyyinât/Vankulu Mehmed Efendi	39
2.1.1. Eserin Müellifi.....	39
2.1.2. Eserin Nüshaları ve Eserle İlgili Çalışmalar	40
2.1.3. Eserin Muhtevası	40
2.1.4. Eserin Kaynakları.....	43

2.2. Mîzânü'l-müddeîyeyn fî ikâmeti'l-beyyineteyn/Esîrî-zâde	
Abdülbâkî Efendi	44
2.2.1. Eserin Müellifi.....	44
2.2.2. Eserin Nüshaları ve Eserle İlgili Çalışmalar	45
2.2.3. Eserin Telif Sebebi	45
2.2.4. Eserin Muhtevası ve Üslubu.....	46
2.2.5. Eserin Kaynakları.....	50
2.3. Melce'ü'l-kudât 'inde te'ârûzi'l-beyyinât/Gânim b.	
Muhammed el-Bağdâdî	52
2.3.1. Eserin Müellifi.....	52
2.3.2. Eserin Nüshaları ve Üzerine Yapılan Çalışmalar	53
2.3.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri	54
2.3.4. Eserin Telif Sebebi	55
2.3.5. Eserin Muhtevası	56
2.3.6. Eserin Kaynakları.....	60
2.4. el-Kavlü'l-hasen fî cevâbi'l-kavli li-men/Nev'îzâde Atâî	61
2.4.1. Eserin Müellifi	61
2.4.2. Eserin Nüshaları ve Üzerine Yapılan Çalışmalar	62
2.4.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri	62
2.4.4. Eserin Telif Sebebi	63
2.4.5. Eserin Muhtevası	63
2.4.6. Eserin Kaynakları.....	74
2.5. el-Hükmü'l-Müsned bi-Tercîhi Beyyineti Gayr-ı Zi'l-yed/	
Ebü'l-İhlâs eş-Şürünbülâlî (öl. 1069/1659)	76
2.5.1. Eserin Müellifi	76
2.5.2. Eserin Nüshaları ve Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	76
2.5.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri	76
2.5.4. Eserin Telif Sebebi	77
2.5.5. Eserin Muhtevası	78
2.5.6. Eserin Kaynakları.....	81
2.6. Beyyine leha'r-rüchân 'inde te'ârûzi'l-burhân/Hisâlî	
Abdurrahman Çelebi (öl. 1087/1676)	82
2.6.1. Eserin Müellifi.....	82
2.6.2. Eserin Nüshaları ve Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	83
2.6.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri	83
2.6.4. Eserin Telif Sebebi	84

2.6.5. Eserin Muhtevası	84
2.6.6. Eserin Kaynakları.....	90
2.7. Mecmau Tercîhi'l-Beyyinât/Hasan b. Nasuh b. Feyrûz ed-Dümnevî el-Bosnevî el-Hanefî (v. 1087?/1676?)	91
2.7.1. Eserin Müellifi.....	91
2.7.2. Eserin Nüshaları ve Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	92
2.7.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri	92
2.7.4. Eserin Telif Sebebi	93
2.7.5. Eserin Muhtevası	93
2.7.6. Eserin Kaynakları.....	102
2.8. Vezâîfü'l-Kuzat fî Usulî'l-Murâfaât ve Tercîhi Ehadi'l-Beyyinât /Hasan b. Hasan el-Hüseynî Sıdkî er-Rûmî (ö. 1316/1898)	103
2.8.1. Eserin Müellifi.....	103
2.8.2. Eserin Nüshaları ve Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	104
2.8.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri	105
2.8.4. Eserin Telif Sebebi	106
2.8.5. Eserin Muhtevası	106
2.9. et-Tarîkatü'l-vâziha ile'l-beyyinâti'r-râciha/Mahmûd Hamza b. Muhammed el-Hüseynî (1821-1887)	109
2.9.1. Eserin Müellifi.....	109
2.9.2. Eser ve Eserle İlgili Çalışmalar.....	109
2.9.3. Eserin Başlangıç ve Bitiş İfadeleri.....	110
2.9.4. Eserin Telif Sebebi	110
2.9.5. Eserin Muhtevası	111
2.9.6. Eserin Kaynakları.....	130
DEĞERLENDİRME	133
SONUÇ	147
KAYNAKÇA.....	149
DİZİN.....	155

GİRİŞ

Bilindiği üzere devletler yasama, yürütme ve yargı kurumlarının birleşmesinden oluşan yapılardır. Halkın huzur ve emniyeti bu kurumların tesis ve işleyişine bağlıdır. Toplumunu oluşturan bireylerin var olan haklarının korunması, suçlu kimselerin hak ettikleri cezaya çarptırılmaları ve bireyler arasında meydana gelen ihtilafaların hakkaniyete uygun bir şekilde çözülmesi, düzgün bir adalet sistemiyle mümkündür. Bu anlamda adalet sisteminin en önemli unsurları ise yargılama ve yargılamayı yürüten hâkimlerdir. Bu hususa dikkat çeken Ali Himmet Berki de yargılama ve kadılık kurumunun önemini şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Hukuk tarihi ne kadar mühim ise kaza, yani hüküm ve hâkimlik tarihi de o derece ve hatta daha çok mühimdir. Himaye edilmeyen bir hak mücerred bir hak olmaktan ileri gidemez, cemiyet de adalet ve düzeni tesis kudret ve kıymetinden mahrum bulunur; ferd ve camia için hiçbir fayda ve teminat teşkil etmez. Bunun içindir ki milletler medenileştikçe kaza mevzuu üzerinde durarak hakemler, hakem heyetleri, divanlar ve geçici ve daimî mahkemeler kurmuşlardır.”¹

Dolayısıyla düzgün işleyen bir adalet sistemi, huzurlu ve emniyetli bir toplum için bir zarurettir. Yargılama ve yargılamanın ana yürütücüsü olan hâkim de adalet sisteminin ana unsurları arasında yer almaktadır.

Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemi, kendisinden önceki Müslüman Türk devletleri ve Emevi ve Abbasi devletlerinin tecrübe ve geleneklerinden istifade etmiş olsa da kendine özgü bir sisteme sahiptir. Osmanlı hukuk sistemi, hitap ettiği coğrafyanın büyüklüğü ve farklı ırk, din ve mezheplerden oluşan kitleleri barındırması

¹ Ali Himmet Berki, *İslâm şeriatinde kaza: hüküm ve hâkimlik tarihi ve iftâ müessesesi* (Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1962), 3.

ve yaklaşık altı asır boyunca benimsemiş olduğu ilkeleri uygulama imkânı bulması kendine has özellikleri de bulunan bir sistem inşa etmesi sonucunu doğurmuştur. Genel anlamda İslam Hukuku'yla doğrudan irtibatlı olan bu sistem ayrıca padişahların kanunnameleriyle de çeşitlenmiştir.² Bazı müelliflere göre Osmanlı Devleti'nin inşa etmiş olduğu bu sistem, İslam adliye teşkilatının en gelişmiş örneğidir.³ Özellikle Osmanlı Devleti'nin en güçlü olduğu dönem olan XVI. yüzyılda Osmanlı hukuk sisteminin diğer hukuk sistemlerini etkilediği görülmektedir. İsmail Hakkı Danişmend'in aşağıdaki ifadeleri bu hususa dikkat çekmektedir:

“Bu dönemde Osmanlı'daki hukuki intizam diğer Avrupa ülkelerinin dikkatinden ve rağbetinden de kaçmamıştır. Osmanlı adliyesinin bütün dünyaya örnek olacak mükemmel bir müessese hâline gelmesi, İngiliz müelliflerinden Fairfax Downey'in (ö. 1893) dediği gibi nihayet İngiltere kralı Sekizinci Henri'nin (ö. 1547) İngiliz adliyesini ıslah için Türkiye'ye bir tetkik heyeti göndermesiyle neticelenmiş ve bu suretle bir İslam ülkesinin adliyesi İngiliz adliyesine ilk örnek olma vasfı kazanmıştır.”⁴

Metinde görüldüğü gibi Osmanlılar, gelişmiş bir hukuk sistemi kurmuşlar ve bu sistem dönemin güçlü devletlerinin ilgisini çekmiştir. Ayrıca Osmanlı hukukunun pratik hayata yansıyan yönü ise mahkemelerde yapılan yargılamalarda ortaya çıkmaktadır. Yargılamanın en önemli unsurlarından biri olan kadı, mahkemede hüküm verirken kendisine sunulan delillerden yardım alır. Zira verilen hüküm ile taraflardan biri haklı diğeri borçlu duruma düşürülür. Bu sebeple mahkemede verilen kararların kuvvetli gerekçelerinin olması gerekir. Bu gerekçeler ise mahkemeye sunulan

² Mehmet Âkif Aydın, “Osmanlılar (Hukukî-Adli Yapı)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007).

³ M. Akif Aydın, *Osmanlı hukuku:Devlet-i Aliyye'nin temeli* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2020), 149.

⁴ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı tarihi kronolojisi* (m. 1513-1573, h. 919-981), (1971), 2/63.

delillerdir. Bunlar mahkeme kadısının kararını etkileyen, şekillendiren ana öğeler arasında yer almaktadır.

Burada şu hususa da değinilmelidir: Tanzimat döneminde başlayan tedvin faaliyetlerine kadar Osmanlı hukukunun temel kaynakları fıkıh kitapları, fetva mecmuaları, kanunnameler ve şeriyye sicil defterleridir.⁵ Kadılar bu kaynaklardan Hanefi âlimlerden aktarılan görüşlerden birine uymakla yükümlüydüler. Kanunnâme-i Osmâni'de yer alan “Kadılar Eimme-i Hanefiyye'den muhtelefun fiha olan mesâili kema yenbagi tettebbü edip asahhı ekvali bulup anınla amel eyliye” ifadeleri ve Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi'nin (ö. 982/1574) kadıların Hanefi âlimlerinden aktarılan görüşlerden birine uymaları gerektiğini bildiren talimatı, bu hususun delillerindendir.⁶

Kadıların hüküm verirken faydalandıkları diğer bir kaynak olan fetva mecmuaları, fertlerin yaşarken karşılaşmış oldukları fıkhi meselerle ilgili olarak sordukları soruların cevaplarını ihtiva eden eserlerdir. Bu eserler, çokça karşılaşılan sorunların cevaplarını içermeleri ve Hanefi mezhebinde tercih edilen görüşü bildirmeyi amaçlamaları sebebiyle kadıların en önemli kaynaklarından biri olmuştur.⁷

Bu satırlardan anlaşılacağı üzere kadı'nın en önemli sorumluluklarından biri, Hanefi mezhebinde genel kabul gören görüşü bulup o görüşe göre amel etmektir. Dolayısıyla Osmanlı kadısının, yargılama esnasında dava konusunu iyice anladıktan sonra öncelikle bu konu hakkında Hanefi mezhebinin önde gelen imamlarından aktarılan görüşleri tespit etmesi, ardından bu görüşler arasında en sağlam ve tercih edilen görüşü tespit edip bu tespite göre hüküm vermesi gerekir.

⁵ Aydın, *Osmanlı hukuku*, 285-292.

⁶ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü* (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1983), 2/121; Joseph Schacht, *İslam hukukuna giriş*, çev. Mehmet Dağ (Ankara: Otto, 2018), 112.

⁷ Seda Örsten, “Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Fetvâ Mecmuaları (Fatwa Collections as a Source of Ottoman Legal History)”, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları* 4 (2007), 29-30.

Mahkemede kadılık yapan kişinin yargılama esnasında karşılaştığı sorunlardan biri ise davanın taraflarının, mahkemeye birbirine denk olan ve birbiriyle çelişen deliller sunmasıdır. Kadı'nın bu delillerin hangisi ile amel etmesi gerektiği hususu hâkimin çözmesi gereken en önemli problemlerdendir. Bu hususla ilgili bilgiler ise fıkıh kitapları ve fetva mecmualarının farklı bölümlerinde dağınık olarak bulunmaktadır. Kadılık görevini üstlenen kişiler, mahkemede kendilerine birbiriyle çelişen deliller sunulması durumunda başta fıkıh kitapları ve fetva mecmuları olmak üzere kaynaklarda araştırma yaparak tercih edilmesi gereken delili tespit etmek durumundaydılar.

Osmanlılar döneminde çoğu kadılık görevi de üstlenmiş âlimler, muhakeme usulü açısından son derece önemli bu mesele hakkında risaleler yazmışlardır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu konuda yazılan ilk risale, Vankulu Mehmed Efendi (ö. 1000/1592) tarafından yazılan *Tercîhu'l-beyyinât* isimli risaledir. Bu konuda yazılan diğer önemli bir risale ise Mahmûd Hamza el-Hüseynî'nin (1821-1887) *eş-Şarîkatü'l-vâziha ile'l-beyyinâti'r-râciha* isimli risalesidir. Bu iki eser arasındaki dönemlerde de miladi 15. yüzyıldan başlamak üzere Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar konuyla ilgili başka âlimler tarafından yazılan risaleler kaleme alınmıştır. Bu konuda asırlarca risale yazımının devam etmesi ilgili literatürün önemine işaret etmektedir. Bu konu hakkında birçok eser bulunmasına rağmen günümüze kadar bu eserlerin içerik, yöntem ve kaynaklarını topluca ele alan bir çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışmada, konu hakkında yazılmış risaleler arasında ön plana çıkanlar seçilecek ve bu risalelerin yazılış amaçları, yöntemleri ve kaynaklar incelenecektir. Böylece Osmanlı kadılarının hüküm verirken, sunulan deliller arasında tearuz bulunması durumunda nasıl tercih yaptıkları hususunda bilgi verilecektir. Ayrıca bu risalelerde tercih ilkeleri ile ilgili bilgilerin hangi kaynaklardan alındığı hususu da ele alınacaktır. Dolayısıyla bu çalışma ile Osmanlı kadılarının hüküm verirken tatbik etmiş oldukları yöntem

ve yararlanmış oldukları kaynaklar hakkında bilgi edinmek amaçlanmaktadır.

Bu çalışma bir giriş, iki ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Giriş kısmında, konunun önemi ve yöneme dair hususlara değinildi. Birinci bölümde, kadılık kurumunun tarihsel gelişimi, Osmanlılar döneminde kadılık, Osmanlı kadısının yardımcıları, Osmanlı kadısının dereceleri ve Osmanlı kadısının hüküm verirken yararlandığı kaynaklar hakkında kısaca bilgi verilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise 16. yüzyılda yaşayan Vankulu Mehmed Efendi'nin *Tercîhu'l-beyyinât* isimli eserinden başlayarak ilgili eserler ele alınacaktır. Çalışmaya katkıları sebebiyle Doç. Dr. Selim Demirci, Doç. Dr. Şenol Saylan ve Öğretim Görevlisi Murat Arif Güney'e teşekkür ederim.